

SATVERSMES SAPULCEI - 80 GADU

1920. GADA 1. MAIJS
2000. GADA 1. MAIJS

Satversmes Sapulces atklāšana 1920. gada 1. maijā. M.Lapiņa fotoattēls

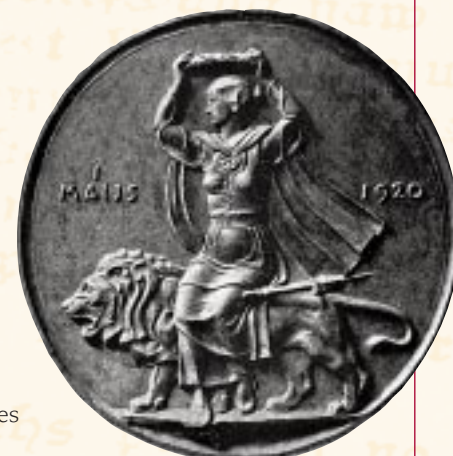
Tautas Padomes prezidents J.Čakste: Augsti cienītā sapulce! Pēc Satversmes Sapulces vēlēšanu likuma mans pienākums ir kā Tautas Padomes prezidentam atklāt Satversmes Sapulci. Izpildot šo uzdevumu, es vispirms apsveicu jūs kā no pašas tautas izredzētos Latvijas valsts saimniekus. Latvijas tauta sekos no šīs dienas visiem jūsu soļiem, visiem jūsu lēmumiem ar lielāko uzmanību. To Latvijas tautas gribu, kura no sākuma bija parādījusies tikai nenoteikti, bet pa lielā kara laiku arvien vairāk ieguva noteiktību, to gribu lemt pašai par savu likteni, izteica Latvijas Tautas Padome savā lēmumā 18. novembrī 1918. gadā. Ka šī griba bija pareizi saprasta, to pierādīja tālākie notikumi. [..]

Starp mūsu slavenajiem dēliem, kas pūlējās un strādāja priekš latviešiem un latviešu valsts, ieņem pirmo vietu tie, kas ir atdevuši to visdārgāko, kas ir cilvēkam, kas atdevuši savu dzīvību, tie – mūsu kareivji, kas guldīti kapenēs tikpat Rīgas tuvumā, kā arī pa visām frontes vietām. Tur dus mūsu varoņi, un es uzaicinu sapulci tos godināt.

Satversmes Sapulces sēdes stenogramma

Latvijas Satversmes Sapulces piemiņas nozīmīte

J.R.Tilberga mets Satversmes Sapulces atklāšanas piemiņas medaļai

Latgales divīzijas štābs Daugavgrīvas cietoksnī Bermonta uzbrukuma laikā

Jatagad latviešu tauta, pēc tik daudz ciešanām un upuriem, tikusi patstāvīga, tad tas nav nejaušība. Ne starptautiskā konjunktūra, ne Sabiedrotie radīja patstāvīgo Latviju. Šo patstāvīgo Latviju radījam mēs paši, tautas kopīgā griba, tikai starptautiskā konjunktūra un Sabiedrotie (galvenā kārtā Anglija) veicināja valsts tapšanu. Ja vēsturiskās oktobra dienās, Bermontam uzbrūkot, latviešu kareivji nebūtu bijuši tie, kas varonīgi grieza krūtis pretim ienaidniekam, nekādi angļu un franču kara kuģi nebūtu mūs glābuši. Nevienai tautai nav lielāks liktens nekā tas, ko rada tautas kolektīvā griba. Var uztaisīt leļļu teātri, bet tautas patstāvību nevar radīt, ja pate tauta paliks pasīva.

Ilustrēts Žurnāls, 1920. gads, nr. 5

◀ Satversmes Sapulces vēlēšanu plakāts

▼ Manifestācija Rīgā 1921. gada 26. janvārī, Latvijas Republikas *de jure* atzīšanas dienā. M.Lapiņa fotoattēls

Pēc smagiem pārdzīvojumiem, gariem darba, posta un ciešanu gadiem Latvija iesāk savas patstāvības vēsturi: realizēt katras tautas augstāko politisko sapni. Tas, kas ir noticis, nav vienas dienas darbs, nav nejaušības parādība vai tikai likteņa smaids. Visa mūsu pagātne izaudzinājusi tagadni. Ja senatne mums bijusi ļauna un grūta, tad bijušas viņā arī savas labās puses, jo neviens grūtums nav bez savas svētības: tikai grūtā senatne varēja izaudzināt sīksto, izturīgo, ļoti panesīgo un darbīgo latviešu tautu, kuru nevarēja iznīcināt divas pasaules armijas, kas vairāk kā četrus gadus mīdīja un postīja latvju zemi. Kā ilga sala un aukstuma pilna pavasara ir bijusi mūsu negarā politiski - kulturālā vēsture, sākot no Krišjāņa Valdemāra, no pirmajiem mūsu pašdarbības mēģinājumiem ar beidzot ar komunistiskām un sociālistiskām pārmērībām, kamēr mēs atrādām savu iekšējo disciplīnu, politiski sabiedrisko līdzsvaru, kurš nodrošina mūsu valstij pastāvēšanu un tautai plaukšanu.

Ilustrēts Žurnāls, 1920. gads, nr. 1

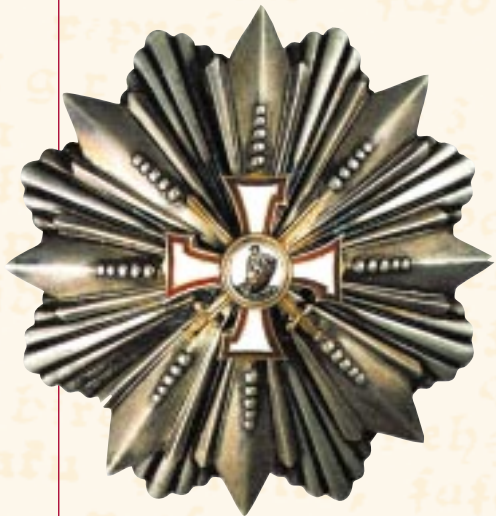
Satversmes Sapulces vēlēšanu plakāti ▶

Satversmes Sapulces vēlēšanu laikā frontē. J.Rieksta fotoattēls ▼

Satversmes Sapulces vēlēšanu cīņas Rīgā. Pēteru I pieminēkļa postaments aplīmēts ar vēlēšanu plakātiem

Kara ordeņa dibināšanu apbalvošanai par varonību kaujas laukā ierosināja toreizējais Latvijas armijas virspavēlnieks plkv. Jānis Balodis.

Par Lāčplēša kara ordeņa dibināšanas dienu tika pieņemts 1919. gada 11. novembris, Latvijas atbrīvošanas grūtākā un slavenākā cīņu diena. Patiesībā toreiz par Lāčplēša kara ordeni vēl nemaz nebija domāts. Par īsteno Lāčplēša kara ordeņa dibināšanas dienu būtu jāuzskata 1920. gada 7. aprīlis, kad Ministru kabinets pieņēma izstrādāto ordeņa statūtu pirmprojektu, pēc kura piešķīra pirmos septiņus Lāčplēša kara ordeņus un līdz ar to tika izraudzīti pirmie septiņi ordeņa domes locekļi.

Ieceltā kara ordeņa statūtu izstrādāšanas komisija plkv. Z. Adrina vadībā 1920. gada 8. martā iesniedza apsardzības ministram priekšlikumu kara ordeni nosaukt Viestura vai Lāčplēša vārdā. [...] Tomēr Latvijas armijai 1919. gadā visgrūtākās cīņas bija notikušas ar vāciešiem. Tādēļ kā pamatu ordeņa nosaukumam izvēlējās Andreja Pumpura episko sacerējumu "Lāčplēsis" – cīņu ar Melno bruņinieku. Tā pirmais un augstākais Latvijas valsts apbalvojums ieguva Lāčplēša kara ordeņa nosaukumu.

Priedītis E. E. *Latvijas valsts apbalvojumi un Lāčplēši.* – R., 1996, 51. lpp.

▲ Lāčplēša kara ordenis. I šķiras ordeņa zvaigzne

▼ Apbalvotie Lāčplēša ordeņa kavalieri Satversmes Sapulces zālē 1920. gada 10. aprīlī. J. Rieksta fotoattēls

Jaunsaimniecība Tukuma rajona Smārdes pagastā

Kaut arī agrārreformas likumprojekta sagatavošana prasīja milzu darbu, principiālos jautājumus Satversmes Sapulce sāka jau apspriest 1920. gada 19. augustā, tātad pirms Latvijas Republikas satversmes apspriešanas. Jautājuma sīkāka noskaidrošana un agrārreformas galīga izstrādāšana prasīja divarpus gadus. Tas bija jautājums, kura apspriešanā piedalījās visu partiju, arī Latgales, pārstāvji, kuriem bija sevišķi svarīga Latgales zemnieku nodrošināšana ar zemi nākotnē, jo bija skaidrs, ka ar zemes reformu pašā Latgalē nepietiks, bet latgaliešu vajadzībām būs jādibina jaunas saimniecības pat Kurzemē. Ja vēl nesen svešas varas bija lolojušas kolonizēt Kurzemi no ārpuses, tad tagad radās jautājums par iekšēju kolonizāciju, dodot zemi tiem latviešiem, kas bija izslāpuši iegūt "savu kaktiņu, savu stūrīti zemes". Šī dziņa bija neapklusināma, un vēlētie tautas vietnieki Satversmes Sapulcē jo skaidri to apzinājās. Tās nebija tikai saimnieciskas intereses un īpašuma iegūšanas kāre, kas agrārreformas laikā parādījās dienas gaismā, bet gandrīz vai metafiziska un sakrāla pieķeršanās zemei, kas zemes kopējam bija devusi un arī turpmāk solīja dot darba prieku un apmierinājumu. Līdz ar to tas bija drošs stabilitātes faktors Latvijas valstij un tās sadzīves iekārtai.

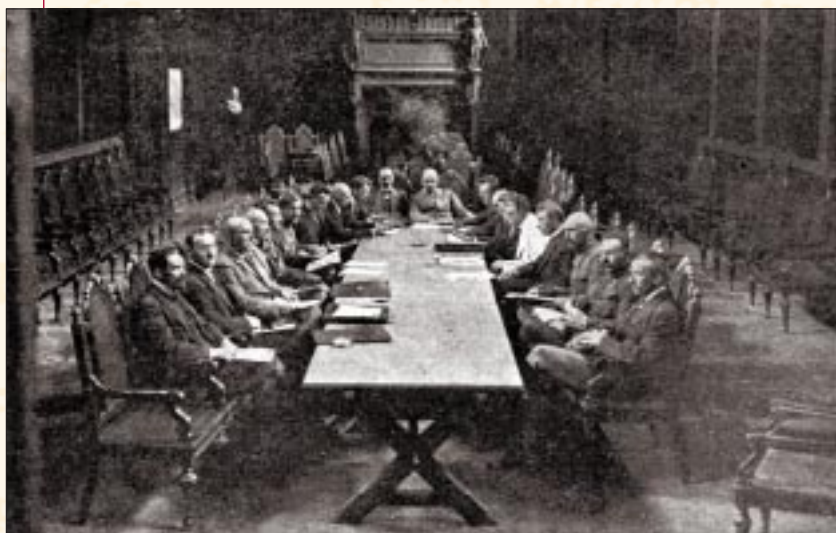
Šilde A. *Latvijas vēsture.* – Stokholma, 1976, 369.-370. lpp.

Satversmes Sapulce sanākusi savā pēdējā sesijā un līdz ar to svarīgākā valsts darbā. Šīs sesijas saturs ir Latvijas satversmes likums, kas reiz darīs galu neticīgo šaubām, satrieks visus monarkistu un reakcionāru nodomus un sapņus.

Satversmes valstīm raksta uz ilgiem gadiem, pat uz gadu simteņiem. Un kamēr tagad vēl viens otrs uzdrošinās izteikt par mūsu valsts nākotnes veidu dažādas domas – pēc satversmes likuma pieņemšanas tas vairs nebūs iespējams, jo tad satversmes apšaubīšana nozīmēs tautas suverēnās varas apšaubīšanu.

Un kas to darīs – būs valsts noziedznieks, apvērsuma rīkotājs.

Latvijas Satversmes Sapulces Satversmes komisija. M.Lapiņa fotoattēls

Latvijas brīvvalsts satversme nebūs tautai uzspiesta. Tā būs izaugusi no pašas tautas, saaugusi ar viņas cerību un vēlēšanos un tādēļ arī būs tāda, kas ietver tautas politisko ideālu un nes sevī dārgos valsts tautas un zemes attīstības dīgļus. Lūk, tādēļ arī tagadējais brīdis ir tik svarīgs mūsu iekšējā politikā.

Tādēļ arī saprotams, ka pie tiem spēkiem, kuri iziet uz Latvijas brīvvalsts iznīcināšanu vai demokrātisko principu apkarošanu, patlaban manāms nervozs gara stāvoklis.

J.Akuraters.
Jaunākās Ziņas,
1921. gada
22. septembrī,
nr. 215

◀ Likumu un valdības rīkojumu krājuma vāks

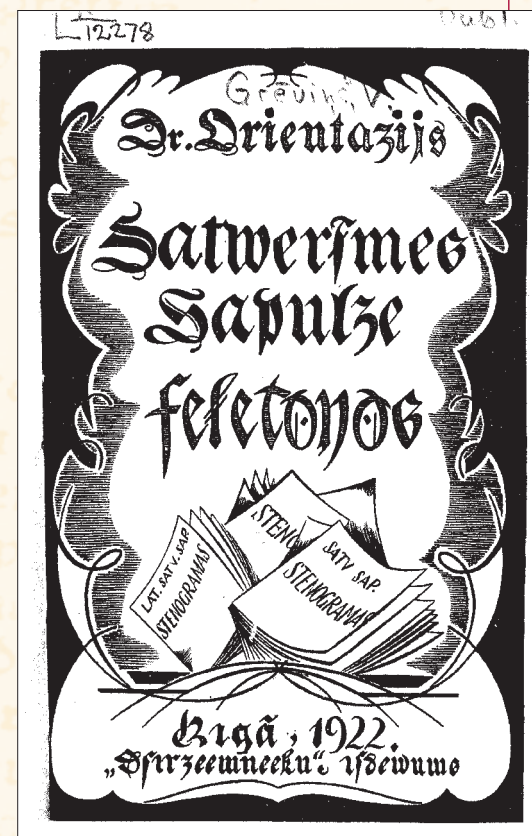
Es ierosinu citu projektu: vaj nav iespējams noturēt Satv. Sapulces sēdes uz kāda Augsburga kuģīša?

Tas būtu lieliski. Obstruktantus varētu izmest pār bordu, lai viņi peld kuģītim blakām un taisa savu obstrukciju cik tikas.

Bet tas neiešot – man daudzi saka. Kuģītim nebūšot līdzsvara. Labā puse izrādīšoties tik smaga, ka uz reizi apsviedīšot kuģīti uz mutes.

Neko darīt. Tad man ir cits projekts. Pili, teiksim, sēžu zālē, katrā ziņā krēslu vietā jāievēd vannas. Lai sēž visi vannās peldu kostīmos un atvēsinājas. Bet obstruktantiem runātāja tribīnes vietā jāierīko slēgts akvārijs uz paugstinājuma. Kas grib runāt, lai kāpj iekšā un dzīvo kā zivs pa savas runas laiku. Redzēs, vaj šie zem ūdens arī runās!

Dr. Orientacijs
[V.Grēviņš].
Satversmes Sapulces feletonos. – Rīga,
1922, 95.-96. lpp.

▲ Ludolfa Liberta zīmētais izdevuma "Satversmes Sapulces feletonos" vāks

◀ Arveds Bergs. Žandarmu rotmistrs atstaukā. Savā laikā ievērojams arodniecisko biedrību darbinieks. Bijis kandidāts uz centrālā biroja priekšsēdētāja vietu

... un šāo šķēlī, šāo
representē...
Igrunteezi fā muifā
a Satwija. Tā faullee
tali Satwija ir warbuht ideali zilw
a politiflais swars ir fott mafs. L
elida politifa pehz wezām tradizija
gi atē wahžu agrarai muifān
birgelibas mehzirojumi, we: fa
alafu politifu, fufchihoufchi drupās
u nafu fastingufto konferwa
š Schmīdts — "Rig. Neufte Mac
Un šāo konferwaifmu pilnigi
ās muifchneezibas fchētru intrefes.
reiz wehšurē Satijas muifchne
to fchaureem fchētru labumeem atia
ispahribs, i par labu un, buhām ta
gad wini to ar labu nedaris Satw
labā.

walfts intrefes fahw anstati
intrefem. Un šāis walfts intre
muifchneezibas tā fchētras isahdefta
un muifchneefu muifchu ifletofta
eeftu apmierinafchānai ar femi,
nebrāhs nolahriots femes jautajun
arweem atradiies uf pulwera muza
chneezibas politifās un jainnee i f
turefchana demofratifā walfti netahd
o tablaft atstahjama, tom wajad et
idri arī "Rig. Rundfchau'ai". M
as Sapulze, uf tuwafu datu pamota
femes jautajumu, tā jau jita leeta
fchaubos, tā fāwai fwa muifchne ziba

Sastādītāja: Inta Pujāte
Drukāts: A/S McĀbols, 2000
© Latvijas Republikas Saeimas Kanceleja, 2000

(Uz 1. vāka: J.Čakste apsveicēju vidū Satversmes
Sapulces atklāšanas dienā, 1920. gada 1. maijā)